

De bescherming van de Grauwe kiekendief in 1979

G. DECREM

De werkgroep die de bescherming van de Grauwe kiekendief behartigt, heeft in de lente 1979 met spanning de terugkeer uit Afrika van deze vogels afgewacht. Hoewel we deze gebeurtenis altijd met een bang hart tegemoet zien, werden onze verwachtingen niet teleurgesteld. Een nieuw koppel meldde zich op het terrein en vestigde zich in een gebied waar nooit eerder een broedpoging werd ondernomen. Iedereen zag hoopvol de verdere evolutie tegemoet, en onmiddellijk werden de nodige beschermingsmaatregelen getroffen, waarbij de rijkswacht die

Tweedejaars Grauwe kiekendief

ons elk jaar haar medewerking verleent, een niet onbelangrijke rol speelt.

Ons optimisme was echter van korte duur want een reeks tegenkanten trad als spelbreker op. Onze nieuwe gasten verlieten vrij snel het uitgekozen gebied, en de koppels die in de beschermde biotopen waren neergestreken (met instemming van de eigenaars) verhuisden eveneens, om zich 200 verder in een Zeggebegroeiing te vestigen. Acht koppels verdwenen zonder sporen na te laten, uitgenomen twee mannetjes die nonchalant bleven rondzwerfen of af en toe zaten te zonnen. Niettegenstaande de strenge bewaking werd ons beschermingssysteem tot driemaal toe omzeild, en tot overmaat van ramp verliet ook het laatste koppel het terrein, hoewel het druk in de weer was nestmateriaal aan te voeren. De ontgoocheling was algemeen, vooral omdat we onmogelijk de reden van deze gedragingen konden achterhalen. Altijd opnieuw kwamen we tot de vaststelling dat de beschermingsmaatregelen stipt werden nageleefd, en hoegenaamd niets een broedpoging in de weg stond.

We hebben ons tenslotte met 3 broedkoppels moeten tevreden stellen, waarvan slechts 1 koppel op Belgisch grondgebied. Deze vogels moesten dus ten allen koste beveiligd worden. Aangezien het wijfje haar nest in een vochtig weiland had gebouwd, dat niet door een overeenkomst met de eigenaar beschermd was, ging onze beëdigde wachter, de Heer Dumonceaux, er op uit om de eigenaar er toe aan te zetten van het maaien af te zien. De onderhandeling was lang en moeizaam, omdat de landbouwer er op stond ons 50.000 fr. aan te rekenen voor het hooiverlies... Dank zij het overredingstalent van de Heer Dumonceaux en de medewerking en steun van een ander eigenaar, de Heer R. Dropsy, viel alles uiteindelijk toch mee en kon het wijfje blijven voortbroeden. Een beschermde zone werd afgebakend rond het nest, hoewel we de juiste plaats niet met zekerheid konden bepalen. Het is immers een feit dat opzoekingen en speurtochten in de onmiddellijke nabijheid van het nest de vogels opschrikken en definitief op de vlucht drijven.

Overal was men druk in de weer met het hooien, maar het wijfje verliet haar nest niet, en stoorde zich ook niet aan het over en weer rijden van de tractor, het lawaai en de diverse werkzaamheden. De alarmkreten van het mannetje schenen haar gerust te stellen. Enkele dagen

later was het hooi ingehaald en werd alles opnieuw rustig. Het mannetje kwam regelmatig het wijfje bevoorraden, en twee- tot driemaal daags merkte men hoe ze haar vleugels uitsloeg om een beetje beweging te hebben. Omstreeks midden juni dachten we dat de jongen uitbroed waren omdat het mannetje veel vaker prooien aanbracht. We hadden met engelengeduld het nest bespied, vanuit onze goed gecamoufleerde schuilpost, die ongeveer 600 meter van het nest verwijderd was. Slechts op 31 juli vloog de eerste juveniele vogel uit: vorig jaar was dit al de 24ste gebeurd.

In tegenstelling tot andere jaren waren de tussenpozen tussen de voederbeurten tamelijk lang (2 uur, soms 3.15 uur) en het verheugde ons dit jaar de aanwezigheid van 3 jongen vast te stellen. Een tweede jong verliet het nest op 1 augustus, een derde op 7 augustus, en een vierde op 8 augustus. We konden onze ogen niet geloven en toch was het gebeurd. De suspens duurde tot op het laatste ogenblik. We vroegen ons af hoe deze vogels erin slaagden met zo weinig voedsel 4 jongen groot te brengen, want mannetje en wijfje jaagden overpoosd maar brachten slechts weinig voedsel aan. Tegen midden augustus zagen we de juvenielen reeds jagen, en op 25 augustus was de hele familie plots verdwenen, terwijl in 1978 de juvenielen op dezelfde plaats, nog op 9 september werden waargenomen. Onze andere broedvogels op Frans grondgebied hadden respectievelijk 4 en 3 jongen, en we konden het jaar dus afsluiten met 11 juvenielen die dik in de pluimen naar hun Afrikaans overwinteringsgebied waren uitgeweken. Voor ons was dit de kroon op het werk en de mooiste beloning voor onze inspanningen.

We willen volstrekt niet beweren dat we het enige nest Grauwe kiekendieven op Belgisch grondgebied hebben gered. De ervaring heeft ons echter geleerd dat een veld-ornitholoog nooit voorzichtig genoeg is. De tijd waarover men beschikt, altijd veel te kort, en vooral de beschermingsmaatregelen maken het onmogelijk diepgaande studies te ondernemen. Wel hebben we vastgesteld dat 1979 geen gunstig jaar voor de broedkoppels is geweest. De prooien waren schaars, het uitbroeden gebeurde laat, de jongen jaagden vroeger dan anders en het vertrek was zeer vroegtijdig.

De lange winter die we hebben doorgemaakt, de aanhoudende koude en de dikke sneeuwlaag die gedurende weken de grond bedekte, zonder te spreken van de druilige lente 1979, hebben de prooien waarmede de Grauwe

kiekendief zich voedt aanzienlijk uitgedund. De landbouwers hebben tijdens het hooien en oogsten, slechts weinig nesten van Veldmuizen gevonden, en de vorsers van de afdeling zoogdieren van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen kwamen in de broedzone van een kale reis terug. Bovendien vormen de gifstoffen die in de landbouw steeds vaker worden gebruikt, een permanente bedreiging. De mooie met Klaver en Paardebloem bezaaide weiden van weleer moeten allengs de plaats ruimen voor uitgestrekte eentonige groene velden met nauwelijks andere planten. De culturen van graangewassen waartussen vroeger Korenbloemen, klaprozen en wikke bloeiden werden herschapen in soortenarme vlakten waar alleen nog Rogge, Gerst, Tarwe en Haver groeit. De prachtige bontgekleurde velden uit onze kinderjaren behoren stilaan tot het verleden, en de diverse prooien die het hoofdbestanddeel van de voeding van de Grauwe kiekendieven uitmaken, lijden bijgevolg zelf onder het voedselgebrek. De geschikte biotopen voor de vestiging van de nesten worden weliswaar beschermd, en de B.N.V.R. bieden deze vogels reeds 144 ha gastvrije broedgebieden voor een gezonde bevoorradings. Hier vinden we waarschijnlijk de verklaring voor het vertrek van de 8 koppels die er wilden broeden, maar wegens de voedselschaarste gunstigere oorden hebben opgezocht. Een andere verklaring is uitgesloten, vermits op enkele gevallen na, die streng werden beteugeld, de vogels nooit werden gestoord.

Wij willen niet nalaten hier hulde te brengen aan de ornithologen-waarnemers die uiteindelijk hebben ingezien dat het beter is een zekere afstand te bewaren en hun speurtochten en opzoekingen te verzaken, om het risico te vermijden dat een soort, die in België aanhoudend achteruitgaat, volledig zou uitsterven.

Tenslotte gaat onze dank ook naar de beëdigde wachter de Heer Marcel Dumonceaux, die geen moeite heeft gespaard om zijn delicate opdracht tot een goed einde te brengen, en heel zijn familie op de been bracht om de nesten te bewaken. Hij heeft zijn uniform eer aangedaan, en het welslagen van de broedgevallen van de Grauwe kiekendief is in grote mate aan zijn offervaardigheid te danken.

We wachten nu de lente 1980 af en kunnen alleen maar hopen U dan beter nieuws te mogen mededelen. We zullen zeker niet nalaten hiervoor onze beste krachten in te spannen.